

ปัญหาการกำหนดสถานะความเป็นองค์กรลูกเสือ และการคุ้มครองตราคณะลูกเสือแห่งชาติ¹

นวพร พลวัน²

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดสถานะความเป็นองค์กรลูกเสือและการคุ้มครองตราคณะลูกเสือแห่งชาติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา สถานะขององค์กรลูกเสือและการกำหนดเครื่องหมายลูกเสือรวมถึงการหาแนวทางในการคุ้มครองตราคณะลูกเสือแห่งชาติตามกฎหมาย ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับรู้ทำความเข้าใจถึงความเป็นมาของหน่วยลูกเสือในการกำหนดสถานะของหน่วยลูกเสือตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 ซึ่งได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบหน่วยงานที่อยู่ในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานในระบบงานอื่น เช่น องค์กรมหาชนตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 รัฐวิสาหกิจตามพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 ซึ่งจากปัญหาของการกำหนดสถานะความเป็นองค์กรลูกเสือตามกฎหมายนั้นยังส่งให้การคุ้มครองตราคณะลูกเสือแห่งชาติ ซึ่งเป็นตราที่ใช้แสดงถึงความเป็นองค์กรของหน่วยลูกเสือนั้นจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายพระราชบัญญัติเครื่องหมายราชการ พ.ศ. 2486 หรือจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายใด โดยอ้างอิงจากทฤษฎี แนวคิด หลักการและข้อกฎหมายมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อให้ตราคณะลูกเสือแห่งชาติได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การกำหนดสถานะความเป็นองค์กรลูกเสือและการคุ้มครองตราคณะลูกเสือแห่งชาติตามกฎหมายยังไม่มี ความชัดเจน และยังไม่ครอบคลุมด้วยกันในหลายประการ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาการกำหนดสถานะความเป็นองค์กรลูกเสือ ซึ่งพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 ในมาตรา 18 กำหนดให้สำนักงานลูกเสือแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยงบประมาณและกฎหมายอื่น จึงทำให้สำนักงานลูกเสือแห่งชาติขาดความชัดเจนในด้านสถานะ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการกำหนดสถานะความเป็นองค์กรลูกเสือและการคุ้มครองตราคณะลูกเสือแห่งชาติ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสุวรรณ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี วงษ์วิจิต และรองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (บางนา) คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ความเป็นองค์กรว่า สำนักงานลูกเสือแห่งชาติจัดอยู่ในระบบใดในส่วนราชการของกระทรวงศึกษาธิการจาก
ปัญหาความไม่ชัดเจน

จากการศึกษาวิเคราะห์แล้วพบว่าสำนักงานลูกเสือแห่งชาติไม่ใช่หน่วยงานที่มีลักษณะเป็นหน่วยงาน
ตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 และหน่วยงานที่เป็นรัฐวิสาหกิจตามพระราชบัญญัติวิธีการ
งบประมาณ พ.ศ. 2561

ประเด็นปัญหาที่สองการกำหนดรูปแบบเครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติตามข้อบังคับปกครอง
หลักสูตรและวิชาพิเศษ พ.ศ. 2509 และกฎกระทรวงฉบับที่ 2 พ.ศ. (2510) ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติ
ลูกเสือ พ.ศ. 2507 ได้กำหนดให้มีเครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติแต่ไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดรูปภาพ
เครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติแนบท้ายไว้ จึงก่อให้เกิดช่องว่างในข้อกฎหมายจากการที่ไม่ได้กำหนด
รูปภาพเครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติ

จากการศึกษาวิเคราะห์แล้วผู้ศึกษาเห็นว่าเห็นควรให้สำนักงานลูกเสือแห่งชาติมีการกำหนดรูปภาพ
เครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติขึ้นใช้เพื่อเป็นการอุดช่องว่างในข้อกฎหมายดังกล่าวและก่อให้เกิดเอกภาพ
หรือความเป็นหนึ่งเดียวในการมีภาพเครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติในการนำไปใช้เป็นเครื่อง
หมายในทางราชการของลูกเสือ

ประเด็นสุดท้ายคือการกำหนดความคุ้มครองเครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติ ด้วยข้อบังคับ
ปกครองหลักสูตรและวิชาพิเศษ พ.ศ. 2509 และกฎกระทรวงฉบับที่ 2 พ.ศ. (2510) ซึ่งออกตามความในพระ
ราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์และบทคุ้มครองเครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติไว้
อย่างชัดเจน จึงทำให้สำนักงานลูกเสือแห่งชาติได้รับผลกระทบแก่ผู้ที่นำเครื่องหมายตราคณะลูกเสือไปใช้ใน
กิจการต่าง ๆ โดยไม่ได้ขออนุญาตจากสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ ซึ่งผลกระทบดังกล่าวได้มีผู้นำเครื่องหมายตรา
คณะลูกเสือแห่งชาติไปใช้โดยผิดวัตถุประสงค์ของเครื่องหมายเช่น การนำเครื่องหมายไปใช้ในเชิงพาณิชย์
ดังนั้น จึงเป็นปัญหาว่าจะคุ้มครองเครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติตามกฎหมายใดและด้วยวิธีใด

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักเกณฑ์การใช้เครื่องหมายและบทคุ้มครองเครื่องหมายตราคณะลูกเสือ
แห่งชาติที่นำไปใช้ในลักษณะทั่วไปหรือเชิงพาณิชย์ต้องขออนุญาตใช้เครื่องหมายแก่นายงานผู้เป็นเจ้าของ
เครื่องหมาย ซึ่งกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (2510) ออกตามความในพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 ได้กำหนด
หลักเกณฑ์การใช้เครื่องหมายและข้อห้ามการใช้เครื่องหมายไว้ว่า รูปตราหรือเครื่องหมายอันเป็นส่วนหนึ่งส่วน
ใดของเครื่องแบบลูกเสือที่ห้ามมิให้ผู้ใดจัดทำหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อจำหน่าย เว้นแต่จะได้รับอนุญาต
จากคณะลูกเสือแห่งชาติ ซึ่งมาตรา 75 แห่งพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 ได้มีบัญญัติมารองรับในระหว่างที่

ยังมีได้ออกกฎกระทรวง ข้อบังคับคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ให้นำกฎกระทรวง ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 ที่ใช้อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่บทบัญญัติดังกล่าวยังไม่ได้คุ้มครองถึงการนำรูปตราคณะลูกเสือแห่งชาติไปใช้ในลักษณะเชิงพาณิชย์ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติเครื่องหมายราชการ พ.ศ. 2482 แต่เนื่องจากการกำหนดสถานะของลูกเสือตามมาตรา 18 ที่กำหนดให้สำนักงานลูกเสือแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการหรือ รัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรือกฎหมายอื่น จึงทำให้ตราคณะลูกเสือแห่งชาติไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายราชการ พ.ศ. 2482 เมื่อวิเคราะห์การคุ้มครองตราคณะลูกเสือแห่งชาติตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ตราคณะลูกเสือแห่งชาติมีอายุรวม 53 ปี นับตั้งแต่วันที่มีการเผยแพร่ตราคณะลูกเสือแห่งชาติ ดังนั้น ผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติจึงไม่มีสิทธิหวงกั้นการใช้ตราคณะลูกเสือแห่งชาติตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 แต่เครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายทางการค้า พ.ศ. 2534 โดยสิทธิของความเป็นเจ้าของโดยการใช้เครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติและสามารถดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญาในความผิดต่อเครื่องหมายทางการค้าแก่ผู้ที่นำเครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติไปใช้ในลักษณะที่เป็นการลงขายว่าเครื่องหมายดังกล่าวเป็นเครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติที่สำนักงานลูกเสือแห่งชาติได้จัดทำขึ้นและผู้ที่ได้ลงขายเครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 272 (1) และต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 272 วรรคสอง

จากการศึกษาค้นคว้าการกำหนดสถานะความเป็นองค์กรลูกเสือและการคุ้มครองตราคณะลูกเสือแห่งชาติจากแนวคิด ทฤษฎี หลักเกณฑ์บทบัญญัติของกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ ว่าด้วย การปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือ พ.ศ. 2509 กฎกระทรวงฉบับที่ 2 พ.ศ. (2510) ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติเครื่องหมายราชการ พ.ศ. 2486 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. พระราชบัญญัติเครื่องหมายทางการค้า พ.ศ. 2534 และประมวลกฎหมายอาญา ผู้ศึกษาได้มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ให้กระทรวงศึกษาธิการแก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 โดยเพิ่มเติมจากเดิม “การแบ่งส่วนราชการได้แบ่งส่วนราชการในส่วนกลาง

ของกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ โดยให้ส่วนราชการขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

- (1) สำนักงานรัฐมนตรี
- (2) สำนักงานปลัดกระทรวง
- (3) สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา
- (4) สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- (5) สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา
- (6) สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา

ส่วนราชการตาม (2) (3) (4) (5) และ(6) ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นกรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน” แก้ไขเป็น “การแบ่งส่วนราชการได้แบ่งส่วนราชการในส่วนกลางของกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ โดยให้ส่วนราชการขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

- (1) สำนักงานรัฐมนตรี
- (2) สำนักงานปลัดกระทรวง
- (3) สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา
- (4) สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- (5) สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา
- (6) สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา
- (7) สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ

ส่วนราชการตาม (2) (3) (4) (5) (6) และ (7) ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นกรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน”

2. ให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติลูกเสือพ.ศ. 2551 มาตรา 18 โดยตัดคำ จากเดิม “ให้สำนักงานลูกเสือแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการหรือ รัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรือกฎหมายอื่น” แก้ไขเป็น “ให้สำนักงานลูกเสือแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นส่วนราชการ”

3. ให้สำนักงานลูกเสือแห่งชาติมีการออกกฎหมายฉบับใหม่ เรื่อง การกำหนดเครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 จากเดิม อาศัยอำนาจตามกฎหมายแห่งพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 ออกข้อบังคับปกครองหลักสูตรวิชาพิเศษ พ.ศ. 2509 “ในข้อ 36

ตราคณะลูกเสือแห่งชาติ ซึ่งมีลักษณะดังนี้ได้เป็นรูปเฟลอคเอร์สีประกอบด้วยหน้าเสืออยู่กลาง ที่ปลายแจกซ้าย และขวา มีดาวประดับข้างละหนึ่งดวง ตอนล่างมีแถบคำขวัญ “เสียชีพอย่าเสียสัตย์” จากแถบคำขวัญลงไปยัง ส่วนล่างมีรูปเชือกร้อยเป็นปม” แก้วเป็น “อาศัยอำนาจตามกฎหมายแห่งพระราชบัญญัติลูกเสือพ.ศ. 2551 ใน มาตรา 17 (7) ประกอบมติคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ เมื่อวันที่เดือน.....พ.ศ. จึงออก ข้อบังคับคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ ว่าด้วยการกำหนดเครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติ พ.ศ. 2562

ข้อ 1 ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ ว่าด้วยการกำหนด เครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติ พ.ศ. 2562

ข้อ 2 ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 เครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติ หมายถึง บรรดาเครื่องหมายซึ่งทางสำนักงานลูกเสือ แห่งชาติจัดทำขึ้นและประกาศตามบทแห่งข้อบังคับนี้

ข้อ 4 เครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติต้องเป็นเครื่องหมายที่กำหนดขึ้นไว้ในราชการของ ลูกเสือ มีลักษณะบ่งเฉพาะและอาจเห็นได้ว่าเป็นเครื่องหมายของหน่วยงานของลูกเสือหน่วยใดหน่วยหนึ่ง

ข้อ 5 ให้ยกเลิกความในข้อ 36 แห่งข้อบังคับปกครองหลักสูตรวิชาพิเศษ พ.ศ. 2509 และให้ใช้ ความต่อไปนี้แทน

เครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติ ซึ่งมีลักษณะดังนี้ได้เป็นรูปเฟลอคเอร์สีประกอบด้วยหน้า เสืออยู่กลาง ที่ปลายแจกซ้าย และขวา มีดาวประดับข้างละหนึ่งดวง ตอนล่างมีแถบคำขวัญ “เสียชีพอย่าเสียสัตย์” จากแถบคำขวัญลงไปยังส่วนล่างมีรูปเชือกร้อยเป็นปม

การกำหนดภาพเครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติเป็นไปตามแบบแนบท้ายข้อบังคับนี้

ข้อ 6 ห้ามมิให้บุคคลใดใช้เครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้ใช้ เครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติจากสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ

ข้อ 7 ห้ามมิให้ผู้ใดปลอมหรือเลียนเครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติ ไม่ว่าจะทำเป็นสีใดหรือ ทำด้วยวิธีใด ๆ หรือทำให้ปรากฏที่วัตถุหรือสินค้าใด ๆ ก็ตาม

ข้อ 8 ผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งมาตรา 6 หรือมาตรา 7 มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่ง ปี และปรับไม่เกินสองพันบาท

ข้อ 9 เครื่องหมาย หรือสังหาริมทรัพย์ ที่มีเครื่องหมายฝ่าฝืนต่อบทแห่งข้อบังคับนี้ ให้รับเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของ ๑ ผู้กระทำผิดหรือมิใช่ และไม่ให้อือเอาเหตุที่คำพิพากษาว่าผู้หนึ่งผู้ใดกระทำความผิดในคดีนั้น หรือไม่ผิดเป็นประมาณในการที่จะสั่งให้รับทรัพย์ที่ว่ามานี้

ข้อ 10 ให้เลขาธิการสำนักงานลูกเสือแห่งชาติรักษาการให้เป็นไปตามข้อบังคับนี้”

4. ให้มีการเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเครื่องหมายทางการค้า พ.ศ. 2534 ในส่วนเครื่องหมายต้องห้ามมิให้รับจดทะเบียนในมาตรา 8 (7) จากเดิม “เครื่องหมายราชการ เครื่องหมายกาชาด นามกาชาด หรือกาเจนีวา” แก้ไขเป็น “เครื่องหมายราชการ เครื่องหมายกาชาด นามกาชาด หรือกาเจนีวา เครื่องหมายตราคณะลูกเสือแห่งชาติ”